

PROTECȚIA PROCESUALĂ A PERSOANELOR CE COLABOREAZĂ CU ORGANUL DE URMĂRIRE PENALĂ ÎN DESCOPERIREA REȚELEI CRIMINALE

Maxim GROPA

Doctorand, Universitatea de Studii Europene din Moldova,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: mgropa@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-0965-7700>

Asigurarea masei probatorii este o provocare permanentă a organului de urmărire penală în procesul penal. Această provocare este materializată prin dorința făptuitorului/criminalului de a distruge probele care dovedesc vinovăția acestuia. În cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată acest pericol este mai iminent datorită modalităților de acționare a grupărilor și organizațiilor criminale și anume violența, cruzimea și teroarea. De secole declarațiile persoanelor în privința cărora au fost îndreptate acțiunile criminale sau cei care au fost martori a aplicării acestor acțiuni au constituit cele mai viabile probe într-un proces penal. Reieșind din importanța și greutatea probelor date, acțiunile organizațiilor criminale în permanență au fost îndreptate în privința influențării și distrugerii acestora. Anume acest fapt a determinat legislatorul să vină cu o poziție fermă în acest sens pentru asigurarea protecției de stat a persoanelor ce conlucrează cu organul de urmărire penală în vederea tragerii la răspundere penală a vinovaților.

Cuvinte-cheie: probe, organizație criminală, protecția de stat, măsuri de protecție, program de protecție, organ abilitat cu protecția de stat, persoană protejată.

PROCEDURAL PROTECTION OF PERSONS WHO COLLABORATE WITH THE LAW ENFORCEMENT AGENCY IN UNCOVERING THE CRIMINAL NETWORK.

Ensuring the evidential basis is a permanent challenge for the law enforcement agency in criminal proceedings. This challenge is materialized by the desire of the perpetrator/criminal to destroy the evidence that proves their guilt. In investigating crime offenses, this danger is more imminent due to the operating methods of criminal groups and organizations, namely violence, cruelty and terror. For centuries, the statements of persons targeted by criminal actions or those who witnessed these actions have been considered the most viable evidence in a criminal trial. Given the importance and weight of the given evidence, the actions of criminal organizations have constantly been aimed at influencing and destroying it. It is precisely this fact that has led the legislator to take a firm position in this regard to ensure the state protection of persons who collaborate with the law enforcement agency in holding the guilty parties accountable.

Keywords: evidence, criminal organization, state protection, protection measures, protection program, authorized entity for state protection, protected person.

PROTECTION PROCÉDURALE DES PERSONNES QUI COLLABORENT AVEC LA POURSUITE PÉNALE DANS LA DÉCOUVERTE DU RÉSEAU CRIMINEL

L'assurance de la preuve est un défi permanent pour l'organe de poursuite pénale dans le processus pénal. Ce défi est matérialisé par le désir de l'auteur/criminel de détruire les preuves de sa culpabilité. Dans le cadre de l'enquête sur les

crimes de criminalité organisée, ce danger est plus imminent en raison des modes d'action des groupes et organisations criminelles, à savoir la violence, la cruauté et la terreur. Depuis des siècles, les déclarations des personnes à l'encontre desquelles des actes criminels ont été commis ou les témoins de l'application de ces actes, étaient considérées comme les preuves les plus viables dans un procès pénal. Compte tenu de l'importance et du poids des preuves fournies, les actions des organisations criminelles ont constamment été axées sur leur influence et leur destruction. C'est précisément ce qui a incité le législateur à adopter une position ferme à cet égard pour assurer la protection de l'état des personnes qui collaborent avec l'organe de poursuite pénale en vue de poursuivre les coupables pénalement.

Mots-clés: *preuves, organisation criminelle, protection de l'état, mesures de protection, programme de protection, organe habilité à la protection de l'état, personne protégée.*

ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ЗАЩИТА ЛИЦ, СОТРУДНИЧАЮЩИХ С ОРГАНОМ УГОЛОВНОГО ПРЕСЛЕДОВАНИЯ В РАСКРЫТИИ КРИМИНАЛЬНОЙ СЕТИ

Обеспечение доказательной базы является постоянной задачей органа уголовного преследования в уголовном процессе. Этот вызов материализуется желанием преступника уничтожить улики, доказывающие его вину. В рамках расследования организованной преступности эта опасность более очевидна из-за методов действия преступных групп и организаций, а именно насилия, жестокости и террора. Исполком веков наиболее весомыми доказательствами в уголовном процессе считались показания лиц, против которых были направлены преступные действия, или тех, кто был свидетелем применения этих действий. В силу важности и весомости представленных доказательств, действия преступных организаций постоянно были направлены на их влияние и уничтожение. Именно этот факт побудил законодателя выступить с твердой позицией в этом отношении по обеспечению государственной защиты лиц, сотрудничающих с органом уголовного преследования в целях привлечения виновных к уголовной ответственности.

Ключевые слова: *доказательства, преступная организация, государственная защита, меры защиты, программа защиты, орган уполномоченный на государственную защиту, охраняемое лицо.*

Introducere

Convingerea persoanei de a conlucra cu organele statului în vederea tragerii la răspundere penală a persoanelor vinovate, inclusiv deconspirarea întregii rețele criminale a organizației criminale constituie o abilitate profesională deosebită a procurorului, sau după caz, a organului de urmărire penală. Însă, acest fapt pe lângă latura pozitivă, manifestată prin reușita acestuia, atrage apariția unor obligațiuni în cazul existenței unor riscuri de a asigura viața și sănătatea persoanelor ce au dat acordul de a conlucra cu organele statului și a membrilor familiei lui, precum a proprietăților acestora.

Această obligație este destul de serioasă, responsabilă și în acest caz organele competente ale statului intră în luptă deschisă cu factorul criminal, căzând

deseori pradă acestora ca rezultat a îndeplinirii conștiinței a atribuțiilor de serviciu, inclusiv și a celor ce țin de protecția martorilor, întru menținerea probatorului.

În vederea eficientizării acestui proces a fost creat un organ abilitat cu protecția martorilor. Eficacitatea acestui organ specializat depinde, în mare parte, de locul acestuia în ierarhia organelor de drept, precum și cadrul legislativ care determină competența și abilitățile acestuia, precum și mecanismele de materializare a atribuțiilor ce țin de realizarea programului de protecție.

Asigurarea masei probatorii este o provocare permanentă a organului de urmărire penală în procesul penal. Această provocare este materializată prin dorința făptuitorului/criminalului de a distruge probele care dovedesc vinovăția acestuia.

În cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată acest pericol este mai iminent datorită modalităților de acționare a grupărilor și organizațiilor criminale și anume: violența, cruzimea și teroarea.

De secole declarațiile persoanelor în privința cărora au fost îndreptate acțiunile criminale sau cei care au fost martori a aplicării acestor acțiuni au fost considerate cele mai viabile probe într-un proces penal.

Reieșind din importanța și greutatea probelor date, acțiunile organizațiilor criminale în permanență au fost îndreptate spre influențarea și distrugerea acestora, fapt ce a determinat ca victimele infracțiunilor și martorii să devină vulnerabili în fața criminalității organizate. Anume acest fapt a determinat legislatorul să vină cu o poziție fermă în acest sens pentru asigurarea protecției persoanelor ce conlucrează cu statul în vederea tragerii la răspundere penală a vinovaților.

Expunerea conținutului de bază

Organele competente ale statului sunt responsabile de descoperirea infracțiunilor, având totodată obligația pozitivă de a asigura securitatea și siguranța probelor obținute, mai ales în cazul când victima sau martorii dau declarații împotriva unei organizații criminale, conștientizând din start riscul la care este supus acesta și membrii familiei lui.

Aici apare acea legătură între stat și persoanele predispușe să conlucreze în vederea descoperirii faptelor criminale. Statul în schimbul conlucrării propuse de către victimă/martor și alți participanți la proces urmează să întreprindă acțiuni ca să înlăture orice situații de pericol apărute în cadrul procesului nominalizat, să nu permită criminalilor să domine legea și orânduirea statală.

Experiența internațională demonstrează că oferirea unor garanții și măsuri robuste de protecție a martorilor poate aduce numeroase beneficii impor-

tante atât pentru martori, cât și pentru eficacitatea sistemului de justiție penală. Aceste beneficii, inter alia, includ:

- creșterea încrederii publicului în sistemul de justiție penală;
- creșterea încrederii publicului în corectitudinea și independența actorilor din sistemul de justiție penală;
- creșterea numărului de infracțiuni raportate/denunțate, inclusiv a infracțiunilor de criminalitate organizată și corupție;
- dovezi de o mai bună calitate furnizate de victime și martori;
- creșterea numărului de martori motivați să participe în ședințele de judecată, pentru a depune mărturie;
- o disponibilitate mai mare a martorilor supuși intimidărilor și vulnerabili să se prezinte pentru a raporta infracțiunile și a depune mărturie etc. [5, p.2]

Acțiunile de intimidare și amenințare cu moartea sau aplicarea violenței în privința persoanei ce a dat declarații împotriva membrilor organizației criminale dacă își ating obiectivele, atunci faptele date vorbesc despre impotența statului de a realiza scopurile sale procesuale, de lipsa mecanismelor și procedurilor viabile de asigurare a protecției de stat, ne mai vorbind despre asigurarea integrității probelor.

Anume acest eșec trezește în conștiința societății o neîncredere față de organele competente ale statului și dezacordul lor de a participa la contracararea criminalității, în special a celei organizate, situație ce duce la limitarea capacităților organului de urmărire penală de a trage la răspundere persoanele vinovate.

În vederea neadmiterii situației enunțate *supra*, legislatorul și-a asumat obligația de a ocroti persoana prin stipularea în art.16 alin.(1) din Constituție a faptului că: „respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”, precum și în art.215 Cod de procedură penală care prevede că:” În circumstanțele prevăzute de Legea cu privire

la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, organul de urmărire penală, procurorul sau, în funcție de caz, instanța de judecată sunt obligați să ia măsurile prevăzute de legislație pentru ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății sau bunurilor participanților la proces și, în condițiile legii, ale rudelor apropiate și membrilor de familie ai acestora.

Aplicarea măsurilor de protecție se dispune prin hotărâre motivată a procurorului sau a instanței de judecată. Hotărârea este obligatorie pentru organul abilitat cu protecția martorilor.” [1]

Această normă procesuală, fiind totodată și o normă de blanchetă face trimitere la Legea nr.105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, și prevede obligația pozitivă a statului, care acționează prin intermediul organului de urmărire penală, procurorului sau, în funcție de caz, a instanței de judecată să ia măsuri prevăzute de legislație și să asigure protecția martorilor, a rudelor sale, precum și a bunurilor acestora.

Sfera de reglementare a Legii nr.105/2008 prevede asigurarea securității participanților la procesul penal a căror viață, integritate corporală, libertate ori proprietate este amenințată ca urmare a faptului:

- deținerii a datelor pe care au acceptat să le furnizeze organelor judiciare;

- aceste date constituie probe concludente cu privire la săvârșirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave. [4]

Subiectul procesual ce se bucură de programul de protecție se numește persoană protejată.

Organul abilitat cu protecția martorilor și altor participanți la procesul penal conform art.5 din Legea nr.105/2008 este subdiviziune specializată care funcționează în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și anume Direcția protecția martorilor al Inspectoratului General de Poliție al MAI, având următoarele atribuții funcționale:

a) asigură executarea hotărârii cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, emise în conformitate

cu art.215 alin.(2) din Codul de procedură penală;

b) emite decizii privind aplicarea măsurilor de protecție;

c) identifică soluțiile necesare și suficiente în scopul aplicării măsurilor de protecție optime;

d) elaborează, în comun cu persoana protejată sau cu reprezentantul legal al acesteia, în condițiile art.23 alin. (2) din Lege, programul de protecție;

e) întocmește acordul de protecție, care urmează a fi semnat de conducătorul organului abilitat și de persoana protejată, sau de reprezentantul legal al acesteia în condițiile art. 23 alin. (2) din Lege;

f) organizează bază de date proprie cu privire la persoanele incluse în program și la măsurile de protecție aplicate, asigurând o maximă siguranță a confidențialității;

g) aplică măsurile de protecție conform programului de protecție;

h) efectuează alte acțiuni prevăzute în programul de protecție;

i) aplică, după caz, măsuri urgente sau măsuri de asistență stipulate în prezenta lege;

j) gestionează fonduri de la bugetul de stat și din surse de finanțare externe, necesare realizării programului de protecție.

k) efectuează măsuri speciale de investigații în conformitate cu prevederile legislației în vigoare;

l) verifică, în orice timp, modul de executare a deciziilor privind aplicarea măsurilor de protecție și modul de aplicare a măsurilor urgente și de asistență de către administrația locului de detenție în condițiile art. 9. [4, art.(6)]

Legislația Republicii Moldova diferențiază măsurile de protecție aplicate în privința persoanelor de la libertate și cei care își ispășesc pedeapsa penală în penitenciarele țării.

Conform art. 13,13¹,14,14¹, 22 din Legea nr.105/2008 din 16.05.2008, măsurile de protecție de stat sunt clasificate în:

1) măsuri urgente;

2) măsuri de protecție;

3) măsuri de asistență.

Măsurile urgente sunt aplicate, în privința persoanei protejate, de organul de urmărire penală și constau în:

a) asigurarea pazei personale, pazei locuinței, a reședinței ori a bunurilor;

b) interceptarea comunicărilor ei în condițiile Codului de procedură penală;

c) supravegherea prin intermediul mijloacelor audio/video în condițiile Codului de procedură penală;

d) plasarea temporară într-un loc sigur;

e) protejarea deplasării sau limitarea deplasării;

f) eliberarea mijloacelor speciale active și pasive de protecție personal.

Măsurile urgente aplicate de administrația locului de detenție în privința persoanei aflate în locurile de detenție constau în:

a) plasarea într-un loc special amenajat în acest scop;

b) transferul la un alt loc de detenție;

c) transportarea cu aplicarea unor măsuri mai riguroase de protecție;

d) instalarea tehnicii speciale de semnalizare în locul de detenție;

e) instalarea, în încăperile de detenție, a legăturii telefonice directe (interfon) cu unitatea de gardă a locului de detenție și cu organul abilitat.

Măsurile urgente pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile de asistență.

Măsurile de protecție ce pot fi aplicate în cadrul procesului penal sunt:

a) protecția datelor de identitate;

b) audierea cu aplicarea unor modalități speciale;

c) schimbarea domiciliului sau locului de muncă ori de studii;

d) schimbarea identității, schimbarea înfățișării;

e) instalarea unui sistem de alarmă la locuință sau reședință;

f) schimbarea numărului de telefon;

g) asigurarea protecției bunurilor.

Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență.

Totodată, persoanele protejate care își execută pedeapsa cu închisoarea pot beneficia de măsuri de protecție cum sunt:

a) audierea cu aplicarea unor modalități speciale;

b) transferul la un alt penitenciar din Republica Moldova sau la un penitenciar din altă țară în baza acordurilor de asistență juridică internațională în materie penală la care Republica Moldova este parte.

Măsurile de asistență de regulă sunt incluse în mod suplimentar în acordul de protecție, cum ar fi:

a) integrarea în alt mediu social;

b) recalificarea profesională;

c) asigurarea unui venit decent până la găsirea unui loc de muncă;

d) asistență la obținerea unei noi profesii;

e) asistență medicală;

f) asistență juridică;

g) asistență psihologică și socială.

În acordul de protecție cu persoana aflată în locul de detenție pot fi incluse următoarele măsuri de asistență:

a) asistență medicală;

b) asistență juridică;

c) asistență psihologică și socială. [4]

Măsurile de protecție în privința persoanei protejate se aplică în baza ordonanței procurorului, sau după caz, a hotărârii instanței de judecată privind aplicarea măsurii de protecție, la decizia conducătorului organului abilitat cu protecția martorilor.

Dacă analizăm atent buchia legii, identificăm că, totuși măsurile de protecție nu se aplică doar în baza ordonanței sau a hotărârii instanței de judecată, normă imperativă prevăzută de Codul de procedură penală, [2, art.215 alin.(2)] dar este necesar, din considerente neclare, și decizia șefului organului abilitat

cu protecția martorilor, care conform art. 26 alin.(2) din Legea 105/2008, emite Decizii privind aplicarea măsurilor de protecție, precum și în cazul în care hotărârea cu privire la aplicarea măsurilor de protecție nu corespunde cerințelor prevăzute în prezenta lege, poate solicita corectarea acestora, fiindu-i atribuite niște competențe neprocesuale.

Toate aceste imperfecțiuni se întâmplă datorită faptului că, legii speciale i sau acordat mai multe împuterniciri procesuale de cât celei procesuale, acțiune nejustificată din punct de vedere juridic și fapt care contravine prevederilor art. 2 alin.(4) Cod de procedură penală, ce indică că, normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.

Analizând prevederile Legii nr.105/2008 am identificat mai multe acțiuni procesuale care se pretind a fi atribuite spre executare organului abilitat cu protecția martorilor, ca de exemplu acțiunea prevăzută în art.6 alin.(1), lit.k) și anume: ”efectuarea măsurilor speciale de investigații în conformitate cu prevederile legislației în vigoare”, deși această normă este inaplicabilă, deoarece nu este prevăzută de Codul de procedură penală. Astfel de acțiuni sunt prevăzute și în art.13 alin.(3) lit.b),c), art.14, alin.(1) lit.b) din actul normativ analizat.

La prima vedere, parcă avem o situație extraordinară legislativă la capitolul protecției martorilor, dar de fapt, avem o normă procesuală de blanchetă care face trimiteri la o lege specială, prevederile căreia, în mare parte sunt procesuale și inaplicabile din motivul că nu sunt incluse în Codul de procedură penală.

Organul abilitat cu protecția de stat, de regulă, aplică doar măsuri de protecție ce se limitează la protecția fizică, dotarea cu echipamente de informare despre pericolul apărut și instalarea unui sistem de alarmă în domiciliu sau reședință. Aceasta se datorează incapacității financiare de aplicare a altor

măsuri de protecție mai complexe, precum și a lipsei acordurilor de colaborare internațională cu organele similare din alte state.

Măsurile de protecție cum ar fi schimbarea domiciliului sau locului de muncă ori de studii, schimbarea identității și schimbarea înfățișării, luând în considerație aspectele geografice ale Republicii Moldova (suprafața mică a țării, numărul redus de persoane) sunt greu aplicabile, dat fiind faptul că, nu poți ascunde un martor pe o cauză de criminalitate organizată, cu un impact social sporit, unde fiecare raion este supravegheat de membrii grupărilor criminale din care este formată organizația criminală, fără ca acesta să fie depistată, sau în cel mai rău caz membrii lui de familie.

Cu regret, procurorul la aplicarea măsurilor de protecție de stat își asumă niște obligațiuni, realizarea cărora nu depind de el, dar impactul negativ de nerealizare în volum deplin a programului de protecție, se răsfrânge negativ asupra probatoriului, precum și a încrederii persoanelor protejate față de organele competente ale statului. Până în final, persoanele protejate devin vulnerabile și șantajabile, primind o ofertă mai convenabilă și realizabilă de la mediul criminal, fapt ce determină schimbarea declarațiilor, chiar cu riscul tragerii ulterioare la răspundere penală pentru declarații mincinoase.

Într-o situație mai complicată se află persoanele protejate din detenție, care au dat declarații împotriva organizației criminale. Acestea, aflându-se în penitenciar, sunt supuse permanent intimidărilor și amenințărilor cu aplicarea violenței, precum și cu aplicarea violenței de către masa de deținuți de orientare negativă. Acțiunile date sunt realizate datorită controlului penitenciarelor din țară de către organizațiile criminale, precum și condițiilor învechite de detenție (condamnații se dețin nu în celule, dar în construcții de tip baracă). În cazul lor se propune asigurarea executării pedepsei într-un penitenciar separat, de dorit în sistem de celule, care va

contribui la izolarea persoanelor date de restul masei de deținuți și asigurarea protecției de stat la nivelul cuvenit.

De asemenea opinăm, luând în considerare faptul că Legea nr.105/2008 enumeră care sunt măsurile de protecție, dar nu indică că această listă este exhaustivă, la decizia procurorului sau a instanței de judecată, în caz de extremă necesitate, să fie posibilă aplicarea și altor măsuri de protecție, care să îmbunătățească programul de protecție și să contribuie la asigurarea într-un mod mai efectiv realizarea acestuia și a scopului legii în ansamblu.

Totodată, ținând cont de faptul că acțiunile procesuale pot fi efectuate doar în cadrul procesului penal, e necesar de stipulat prin prevederi procesuale termenul de acțiune a măsurilor de protecție, efectul extensiv în timp a acestora și modalitatea de încetare a programului de protecție.

La capitolul încetarea programului de protecție, opiniez ca aceasta procedură să fie efectuată doar în baza hotărârii motivate a organului care a dispus aplicarea măsurilor de protecție. Acest fapt va aduce plus valoare realizării programului de protecție și a controlului obiectiv a ordonatorului față de necesitatea derulării acestuia.

Un moment nu mai puțin important, este legitimitatea organului abilitat cu efectuarea măsurilor de protecție și subordonarea acestuia. Legea indică clar că organul abilitat funcționează ca subdiviziune a Ministerului Afacerilor Interne, dar nu al Inspectoratului Generale de Poliție, care este instituție subordonată MAI.

Această subordonare poate influența negativ derularea programelor de protecție, ținând cont de interesul instituțional al organului de poliție în coraport cu competențele sale procesuale și extra procesuale, de nivelul informațiilor prelucrate și riscurile existente.

După părerea mea, organul abilitat cu protecția de stat trebuie să fie o entitate independentă meni-

tă să asigure executarea măsurilor de protecție dispuse în baza hotărârilor procurorului, sau după caz a instanței de judecată, în cadrul procesului penal, cu respectarea principiului extensiv a măsurilor de protecție, în cazul menținerii pericolului asupra vieții și sănătății persoanei, până la dispariția acestuia.

La baza legislației naționale au stat standardele internaționale, care au orientat legislatorul autohton să conformeze aspectele specifice ale acestora la compartimentul protecției martorului.

Astfel, conform Studiului:” La nivel internațional și regional există un șir de documente, care abordează problematica protecției martorilor în cazurile de crimă organizată și corupție. La nivelul Organizația Națiunilor Unite au fost adoptate două tratate importate din perspectiva prezentului Studiu:

- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate;
- Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției.

Obiectul Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate este promovarea cooperării statelor în scopul prevenirii și combaterii mai eficiente a criminalității transnaționale organizate. Sub incidența Convenției cad mai multe categorii de infracțiuni transnaționale, cum ar fi: traficul de ființe umane, spălarea produsului infracțiunii (banilor), traficul de droguri etc. Articolul 8 al Convenției include și corupția în categoria infracțiunilor transnaționale, iar articolul 9 stabilește necesitatea adoptării de către state a măsurilor împotriva corupției, inclusiv ”[...]măsuri eficiente de ordin legislativ, administrativ sau altele pentru a promova integritatea și a preveni, a descoperi și a pedepsi corupția agenților publici; [...]măsuri pentru a se asigura că autoritățile sale acționează în mod eficient în materie de prevenire, descoperire și reprimare a corupției agenților publici, inclusiv, acordându-le o independență suficientă pentru a împiedica orice influență nepotrivită asupra acțiunilor lor”. [2]

Protecția martorilor este abordată în articolul 24 al Convenției, după cum urmează:

Articolul 24. Protecția martorilor

1) Fiecare Stat Parte ia, în limita mijloacelor sale, măsuri corespunzătoare pentru a asigura o protecție eficace împotriva eventualelor acte de represalii sau de intimidare a martorilor care, în cadrul procedurii penale, depun mărturie privind infracțiunile prevăzute de prezenta Convenție și, în caz de nevoie, a părinților lor și a altor persoane apropiate.

2) Măsurile avute în vedere la paragraful 1 al prezentului articol pot consta mai ales, fără prejudicierea drepturilor pârâtului, inclusiv dreptul la o procedură normală, în:

a) stabilirea, pentru protecția fizică a acestor persoane, a unor proceduri privind îndeosebi, după nevoie și în măsura posibilităților, de a li se oferi un nou domiciliu și de a li se permite, în caz de nevoie, ca informațiile privind identitatea lor și locul unde se află să nu fie dezvăluite sau ca dezvăluirea lor să fie limitată;

b) prevederea unor reguli de probațiune care să permită martorilor să depună într-un mod care să le garanteze securitatea, în special să fie autorizați să depună mărturie recurgând la tehnici de comunicare cum sunt legăturile video sau alte mijloace adecvate.

3) Statele Părți au în vedere să încheie aranjamente cu alte state în vederea stabilirii unui nou domiciliu persoanelor menționate la paragraful 1 al prezentului articol.

4) Dispozițiile prezentului articol se aplică de asemenea victimelor, când acestea sunt martori. [2]

În timpul negocierii Convenției privind criminalitatea transnațională organizată, dispoziția privind stabilirea corupției ca infracțiune a făcut obiectul unei ample dezbateri, în principal pentru că a fost considerată un efort limitat împotriva unui fenomen mult mai larg. Întrucât corupția este una dintre metodele și activitățile în care s-au angajat grupu-

rile infracționale organizate, abordarea selectată în cele din urmă a fost includerea unei prevederi în Convenție care vizează corupția din sectorul public. Acest lucru a fost făcut înțelegând că, pentru a acoperi corupția într-o manieră cuprinzătoare, ar fi nevoie de un instrument separat. Negocierile ulterioare între statele membre au condus la adoptarea de către Adunarea Generală a Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției.

Măsurile de protecție a martorilor sunt integrate la art.32 al Convenției ONU împotriva corupției, după cum urmează:

Articolul 32. Protecția martorilor, experților și a victimelor [3]

1. Fiecare stat parte ia, conform sistemului său juridic intern și în limita mijloacelor sale, măsuri corespunzătoare pentru a asigura o protecție eficace împotriva eventualelor acte de represalii sau de intimidare a martorilor și experților care depun mărturie referitor la infracțiunile prevăzute în prezenta convenție și, dacă este cazul, a rudelor și a altor persoane apropiate.

2. Măsurile avute în vedere la paragraful 1 al prezentului articol pot consta mai ales, fără prejudicierea drepturilor pârâtului, inclusiv a dreptului la o procedură normală, în:

a) stabilirea pentru protecția fizică a acestor persoane a unor proceduri privind îndeosebi, după nevoie și în măsura posibilului, de a li se oferi un nou domiciliu și de a li se permite, dacă este cazul, ca informațiile privind identitatea lor și locul unde se află să nu fie dezvăluite sau ca dezvăluirea lor să fie limitată;

b) prevederea unor reguli de probațiune care să permită martorilor și experților să depună într-un mod care să le garanteze securitatea, în special să fie autorizat să depună mărturie recurgând la tehnici de comunicare cum sunt legăturile video sau la alte mijloace adecvate.

3. Statele părți au în vedere să încheie acorduri

sau aranjamente cu alte state în vederea stabilirii unui nou domiciliu persoanelor menționate la paragraful 1 al prezentului articol.

4. Dispozițiile prezentului articol se aplică, de asemenea, victimelor când acestea sunt martori.

5. Fiecare stat parte, sub rezerva dreptului său intern, face în așa fel încât părerile și preocupările victimelor să fie prezentate și luate în seamă în fazele corespunzătoare ale procedurii penale angajate împotriva autorilor infracțiunilor într-un mod care nu prejudiciază dreptul la apărare.” [5, p.8-9]

La nivelul Consiliului Europei au fost adoptate un șir de recomandări ce vizează subiectul protecției martorilor. Astfel, relevante sunt:

- Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(97)1317 [8] privind intimidarea martorilor și drepturile apărării. Această normă trasează direcțiile de activitate cu privire la protecția martorilor și cu privire la martorii aflați sub amenințare;

- Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(2001)1118 [6] privind principiile directoare în lupta împotriva criminalității organizate. Această normă încurajează statele să-și extindă programele naționale de protecție a martorilor la martorii străini, prin semnarea acordurilor bi sau multilaterale.

- Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(2005)919 [7] privind protecția martorilor și colaboratorilor justiției. Această normă indică mecanisme pentru a decide dacă un martor sau un colaborator al justiției poate beneficia de măsuri sau programe de protecție, măsurile care vizează prevenirea identificării martorului sau a colaboratorului justiției etc.

Metodele de cercetare folosite în prezenta lucrare și anume metoda cantitativă, calitativă, analitică și comparativă, precum și alte metode au permis localizarea și delimitarea problemei cercetate, colectarea de date importante pentru a genera ipoteze care sunt testate și susținute în articol.

Folosind o varietate de proceduri, cercetarea te-

mei este stimulată pentru a găsi adevărul care nu a fost definit sau studiat în profunzime, datorită dezvoltării în continuu a fenomenului criminalității organizate, pentru a obține soluții fiabile de protecție a martorilor și altor participanți la proces. De asemenea, în vederea expunerii obiectului tematicii cercetate, a fost îmbinată doctrina cu practica existentă și baza legislativă, fiind studiate lucrări științifice, publicații, studii, și norme legislative naționale și internaționale care cercetează aspectele legate de protecția martorilor și criminalității organizate.

Concluzii

În concluzie, atestăm că legislația Republicii Moldova în domeniul protecției martorilor deși la prima vedere corespunde standardelor internaționale, reglementând relativ clar măsurile și cadrul instituțional competent în aplicarea acestora, nu a determinat în volum deplin mecanismul de aplicare a acesteia.

Institutul aplicării măsurilor de protecție în ansamblu, pentru a fi viabil, după părerea mea, urmează să fie procesualizat prin codificarea normei în Codul de procedură penală. Acest fapt v-a determina sporirea gradului de responsabilitate a tuturor participanților competenți în aplicarea și executarea măsurilor de protecție, concretizând algoritmul de acțiune al tuturor autorităților implicate în solicitarea, dispunerea și aplicarea măsurilor de protecție, v-a prevedea mecanisme și instrumente procesuale de realizare a programului de protecție și vor deschide noi oportunități funcționale organului abilitat.

Organul abilitat cu protecția martorilor, la rândul său, trebuie să fie o entitate independentă menită să asigure executarea măsurilor de protecție dispuse în baza hotărârilor procurorului, sau după caz a instanței de judecată, în cadrul procesului penal, cu respectarea principiului extensiv a măsurilor de protecție, în cazul menținerii pericolului asupra vieții și sănătății persoanei, până la dispariția acestuia.

Persoana predispusă să conlucreze cu organul de urmărire penală trebuie să fie asigurată nu numai cu avantaje procesuale pentru faptele și atitudinea sa (liberarea de răspundere și pedeapsă penală), dar să fie încrezută că statul, punând în funcțiune mecanismele sale coercitive, poate să-i garanteze siguranță adecvată, fapt ce va determina dorința mai multora să acorde suportul necesar în vederea contracarării fenomenului criminalității organizate.

Totodată, ținând cont de constrângerile geografice și numărul mic al populației Republicii Moldova, precum și de posibilitățile financiare limitate a țării, reduce practic la zero aplicarea unor măsuri mai extinse, mai eficiente, fără o conlucrare la nivel internațional a organelor competente în domeniul protecției martorilor.

Referințe bibliografice

1. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003*. În:Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-251 din 05.11.2013, art. 699.

2. *Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York, la 15 noiembrie 2000* (ratificată prin Legea Republicii Moldova nr. 15 din 17.02.2005). În: *Tratate Internaționale*, 30.12.2006, nr. 35. 480 p. ISBN: 978-9975-9669-3-1.

3. *Convenția Organizației Națiunilor Unite contra corupției, adoptată la New York, la 31 octombrie 2003* (ratificată prin Legea Republicii Moldova nr.158-XVI din 06.07.2007). În: Monitorul Oficial nr. 103-106 din 20-07-2007, art. 451). Disponibil:https://www.cna.md/public/files/conventia_onu_ro.pdf (Accesat – 22.08.2023)

4. *Legea Republicii Moldova nr.105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal*. În:Monitorul Oficial Nr. 112-114 din 27-06-2008, art. 434.

5. *Protecția martorilor în cauzele de corupție/ Studiu*. În:Proiectul „Lupta cu corupția prin consolidarea integrității în Republica Moldova” implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei, Chișinău, 2020, Disponibil:<https://cna.md/public/files/Studiumartori2020dadee.pdf> (Accesat – 22.08.2023)

6. *Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(2001)1118 privind principiile directoare în lupta împotriva criminalității organizate*. Adoptată de Comitetul de Miniștri a CoE pe 19.09.2001 la cea de-a 765-a reuniune.

7. *Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(2005)919 privind protecția martorilor și colaboratorilor justiției*. Adoptată de Comitetul de Miniștri a CoE pe 20.04.2005 la cea de-a 924-a reuniune.

8. *Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(97)1317 privind intimidarea martorilor și drepturile apărării*. Adoptată de Comitetul de Miniștri a CoE pe 10.09.1997 la cea de-a 600-a reuniune.